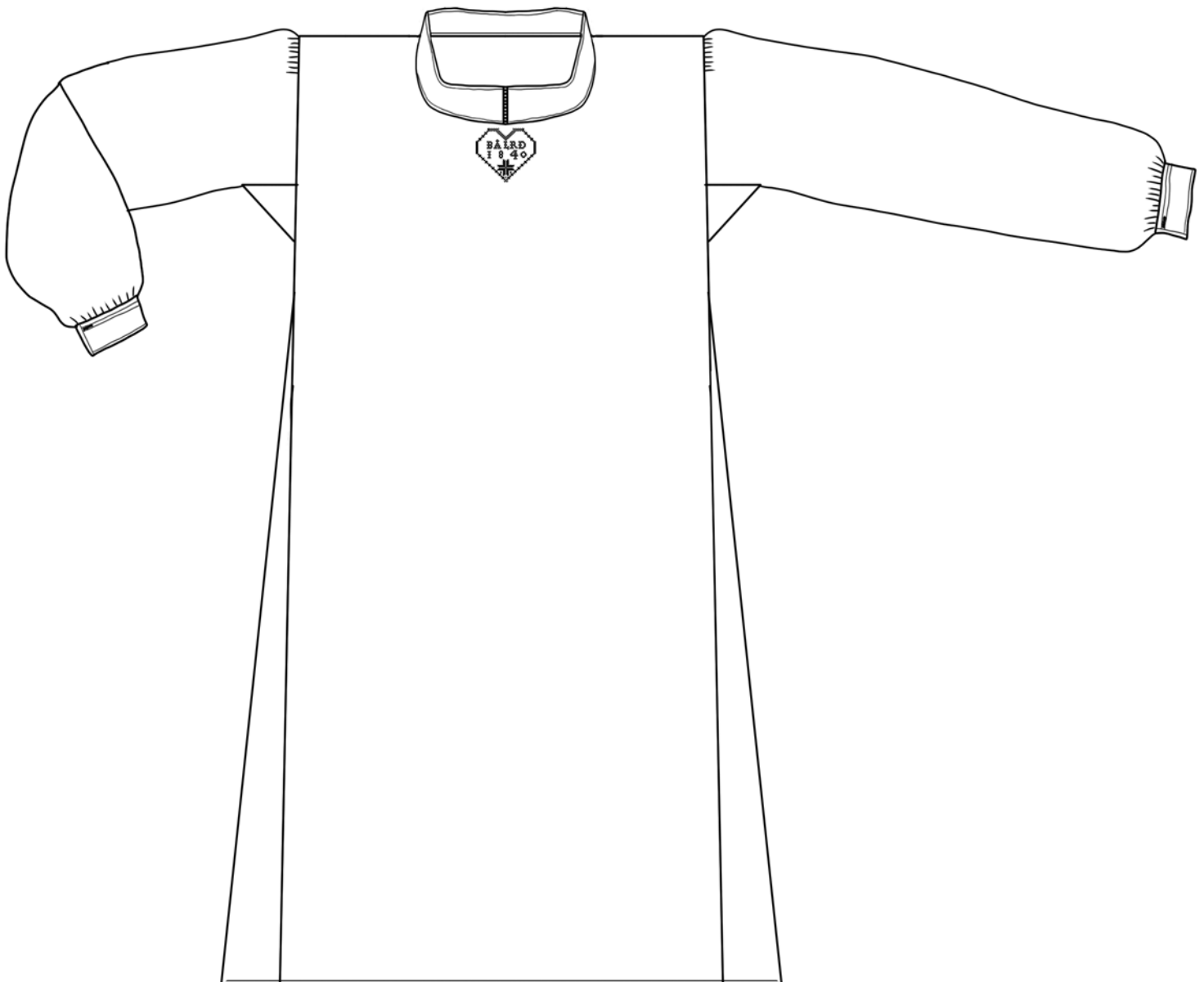
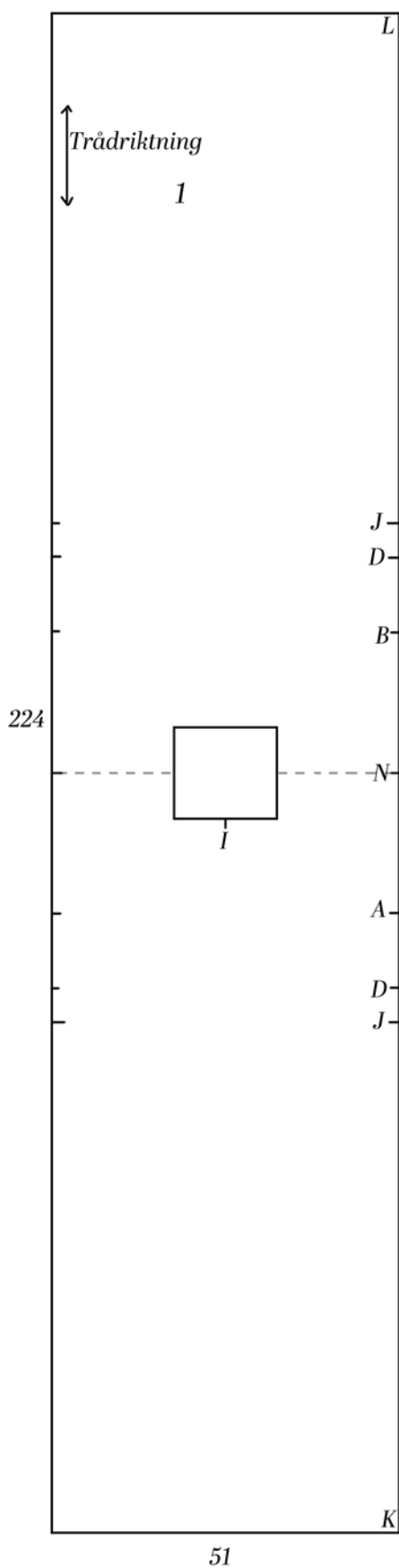

Järbo hembygdsförening

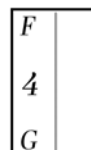
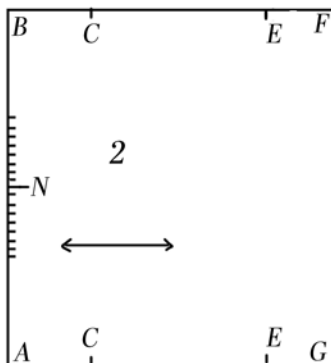
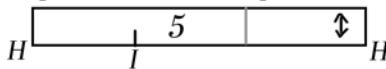
Digidräkt

SÄRK MED HJÄRTA
1840, från Ovansjö socken

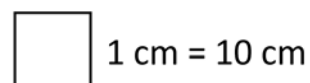
Kragen är skarvad vid grått streck

Klipp x2 av alla förutom bål (x1).
1cm sömsmån på alla bitar, förutom
kortsidorna av bälten samt nedkant av kil, där 1.5 cm.

1. Bål 224 x 51 cm
2. Ärm 47 x 43 cm
3. Ärmspjäll 11 x 11 cm
4. Ärmlinning 19 x 12 cm
5. Krage 44 x 5 cm (Originallet är sytt av två bitar: 28 x 5 cm, 16 x 5 cm)
6. Kil 75 x 8,5 cm
7. Kil 75 x 8,5 cm

Beskrivning av originalet

En särk, välsydd med fina tyger. Särkens ärmar och krage är av bomull och resten av linne. Utsmyckning med korsstyg frampå, i rött. Särken är troligen en modell som kallades "överdelsärk", men ovanligt nog har denna ingen skarv på bålen i form av överdel och nederdel. Dock är den aningen för fin för att vilja kallas för enkel särk.

Materialförslag

Tyg:

Vitt linne - Täthet varp 22 tr/cm inslag 22 tr/cm

Vitt bomullstyg till ärmar, ärmlinning samt krage - Täthet varp 31 tr/cm inslag 34 tr/cm

Tråd:

Lintråd (knyppltråd) helblekt 50/2

24/2 röd-rosa tråd till broderiet - på originalet kan det vara lintråd, men bomull brukade användas.

Bomullstråd vit, fin - runt 50. (Gütermann bomullstråd är lämplig)

Sömsätt:

Efterstyg, fällstyg, förstyg, knappålsstyg samt korsstyg

Råd inför sömnad:

Tvätta tygerna och stryk dem. Enligt gamla mönster är de mått som får ändras endast själva ärmlängden, ärmen bör blusa ungefär 5 cm. Men till en lite kraftigare eller längre dam kan de övriga måtten behöva ändras. Klipp allt med +1 cm sömsmån om inget annat anges. Särkens halshål har "hugsmått", så trångt att det nätt och jämt gick att dra över huvudet (Citat ur Greta Hedlunds bok "Dräkt och Kvinnlig slöjd i Ovansjö socken 1750-1850")

För beskrivning av stygn läs Ulla Centergran och Kicki Kirvall:

Folkdräkter förr och nu, Tradition och sömnad, LTs förlag.

Mönster/sömnadsbeskrivning gjort av Madelene Dahlberg.

Sömnadsbeskrivning

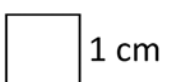
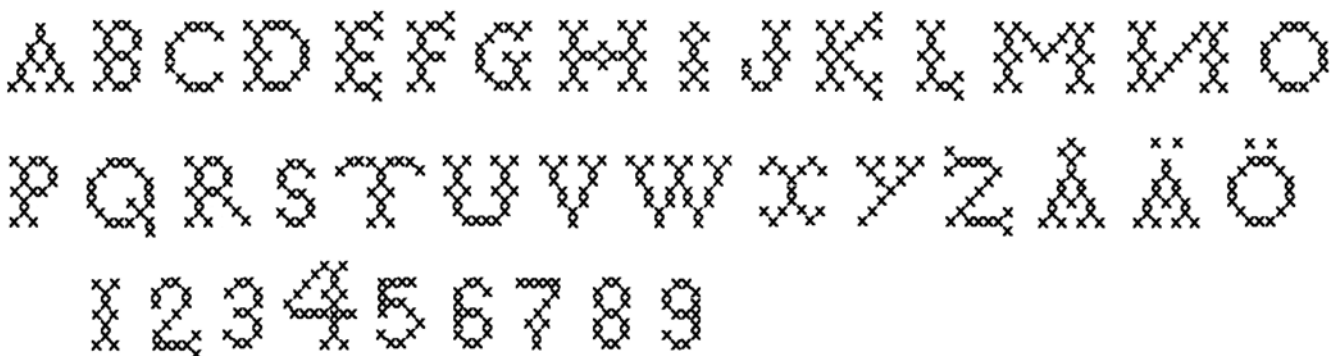
Märk ut mitten av bålen (1, grå streckad linje på ritningen) och märk ut halshålet. Halshålet börjar 18 cm in från varje långsida och är totalt 15 x 13.5 cm stort. Du kan antingen klippa nu eller efter broderierna - det beror på vad du tycker är lättast. Klipp i så fall 1 cm innanför halshålet för sömsmån.

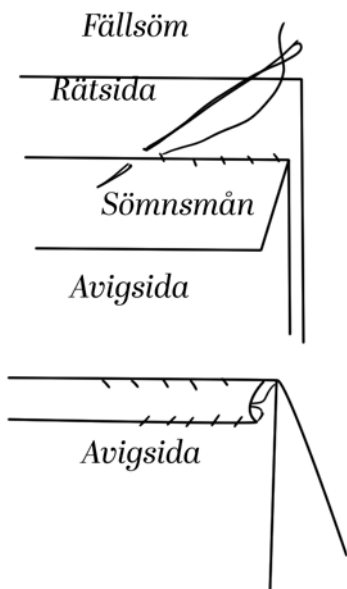
Korsstyngnsbroderi:

Sy korsstyngnsbroderierna. Broderiet börjar 6 mm från halshålet, kontrollera att broderiet hamnar mitt fram (mitten av hjärtat i linje med I på ritningen). Sätt ditt eget monogram och årtal då du syr plagget. Hela är sytt med 24/2 röd-rosa (lite melerad) tråd till broderiet - på originalet kan det vara lintråd, men bomull brukade också användas.

Varje X ska gå över tre trådar vågrätt/lodrätt.

Jag har även inkluderat bokstäver/siffror för att du ska kunna skriva just det som passar dig - Särkens ägare har haft initialerna B L D - Å R är för årtalet nedanför. Dina "initialer" skriver du som följande: Ditt förnamn, Din pappas förnamn samt D som i dotter. För mig blir det MLD, Madelene Lars Dotter. Det går självklart utmärkt att använda dina riktiga initialer också, men så här brukade det se ut på de överdelssärkar som finns bevarade från Ovansjö.

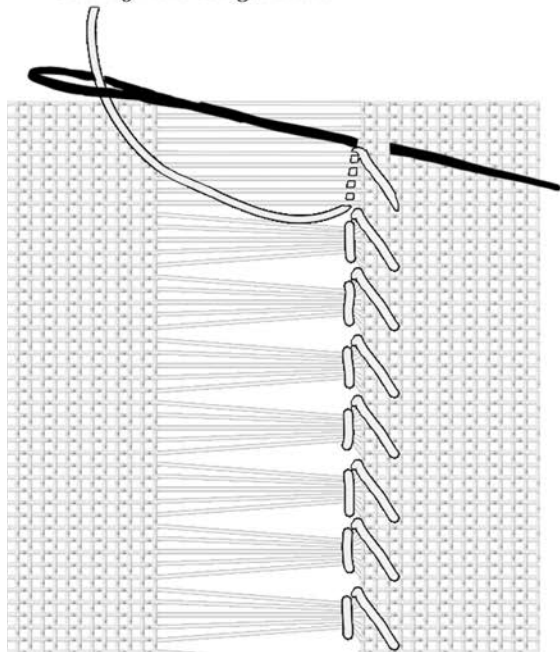

Kragen:

Kragen (5) är skarvad, dessa är onödiga om du inte är ute efter att exakt återskapa plagget. Vill du sy skarven så är denna sydd som en 4 mm bred fällsöm, 9 stygn/cm, Allt på kragen sys med den vita bomullstråden.

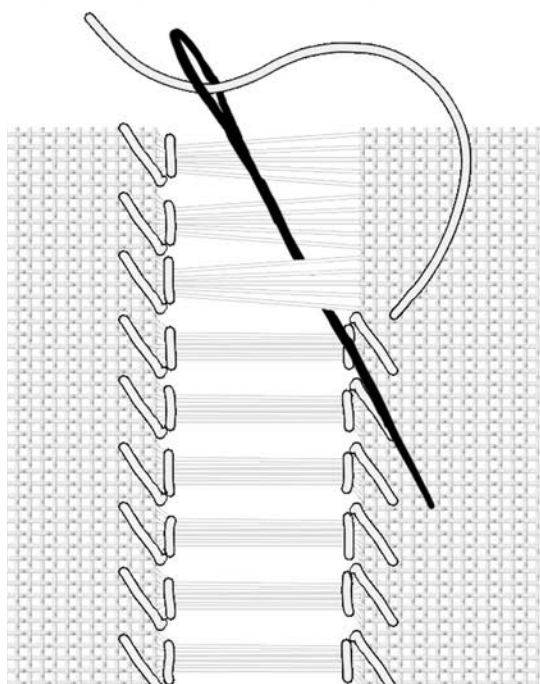
Fällsöm sys som så att man lägger de två tygerna som ska sys ihop räta mot räta. Vik ned sömsmånen mot dig på det tyg som ligger upp mot dig. Lägga det 1 cm in från kanten på det borte tyget och sy ihop med små fällstygn. Klipp sedan bort överflödigt tyg, det främre ska i det här fallet ha en sömsmån på 4 mm och det borte 8 mm. Vik först in 4 mm på det borte tyget och vik det sedan över det främre tyget, sy fällstygn. Du bör nu ha en fäll som är ca 4 mm bred.

Stolphålsöm, görs i två moment, båda från avigsidan

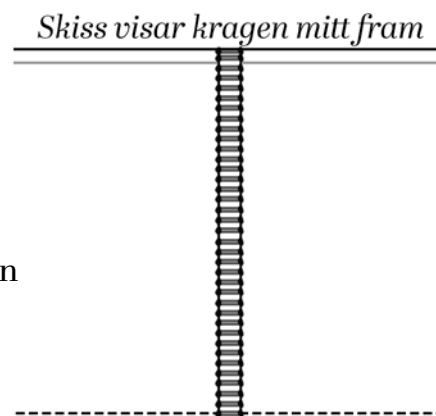
Hålsömmen på kragen är trasig och det är lite svårt att se exakt hur denna är påbörjad/avslutad (se sidan 10 för foto på särken) Jag vill gissa att den är sydd innan man monterat kragen, men fällad upptill först för en starkare söm. Börja med att dra ur de lodräta trådarna för hålsömmen - dra ut en lodrät tråd vid markeringen I. Fortsätt dra ut trådar på varje sida om den första tills du fått en 3 mm bred "tom" rad.

Klipp bort överflödigt sömsmån längs med kragens överkant så att du får en 2 mm bred sömsmån. Vik in och gör en 2 mm bred fäll runt om, vik dubbelt mot insidan av kragen (avigsidan). Sy fällstygn, 6 stygn per cm. Börja och sluta på vardera sida om den tomma raden du precis dragit.

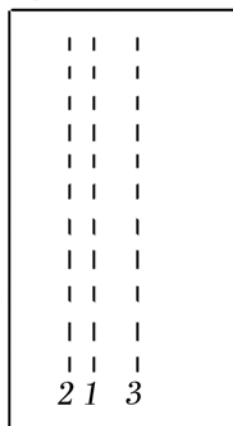

Hålsömmen/utdragssömmen är en stolphålsöm som sys på båda sidorna. Det finns bra beskrivningar på denna på youtube samt i böckerna "Sömmar och Stygn" av Grete Peterson och Elsie Svernås samt i boken "Konstsöm" av Sara Lawergren. Sy från kragens avigsida. Sy från sömlinjen (1 cm från kanten) i nedkant av kragen och sy upp till fällen. Du syr under 5 vågräta trådar, och under 3 lodräta trådar från kanten av den tomma raden. När du kommer till fällen föreslår jag att du fångar upp de lösa trådarna (som bildas av att fällen viks) som ligger under de 5 du ska sy under. Fäst arbetet på baksidan av kragen.

Lägg kragen (med avigsidan mot dig) räta mot räta mot särkens halshål (klipp upp detta om du inte redan gjort det) Sy fällsöm, 4 mm bred, 9 stygn/cm. Sömmen fälls upp mot kragen. Avsluta med att sy en rad efterstygn 1 mm in från kragens nedre kant, 6-7 stygn/cm.

Rynktrådar

Ärmens rynktrådar

Sy i tre rynktrådar mellan F-G på varje ärm. Använd helblekt 50/2 lintråd. Sy en rad förstygn 1 cm från kanten. Sy över ca 4 och under ca 4 trådar i väven. Sy en till rad 2 mm utanför denna (på sömsmånen) samt en rynktråd 5 mm innanför den. Se till att stygnen kommer trådrakt ovanför varandra. Du kan sedan klippa bort överflödiga sömsmån om du vill - på originalet är denna 5 mm bred istället för 1 cm.

Ett förslag från ett gammalt mönster är att dra ihop rynktrådarna tätt, var då noga med att se till att alla rynkorna ligger som små raka streck tätt intill varandra. Fäst dem tillfälligt runt en knappnål. Rynkorna som inte vill ligga snyggt petar du ned med en nål. Låt sedan arbetet vila ett dygn så fixeras rynkorna - jag brukar även fukta dem lätt med en sprayflaska innan jag låter dem ligga. Rynkorna dras sedan ut till önskad längd när de sätts ihop med ärmlinningen.

Ärmspjäll & ärmens sidosöm

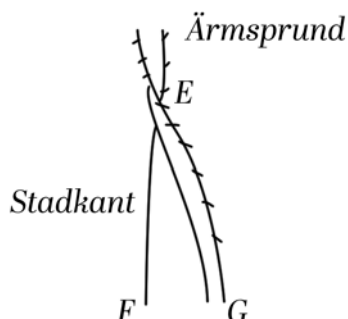
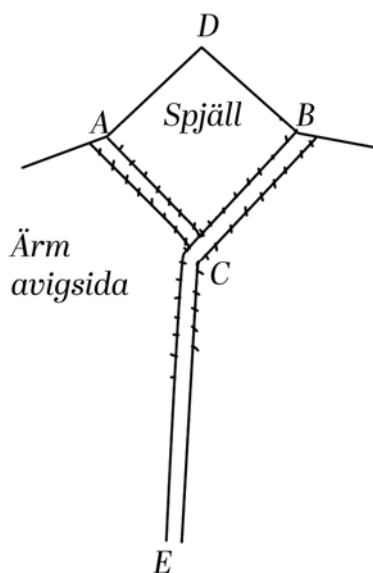
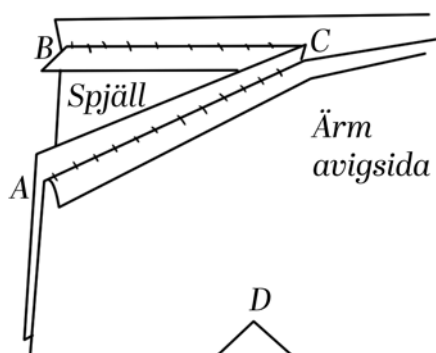
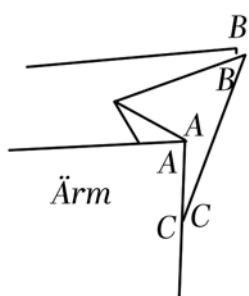
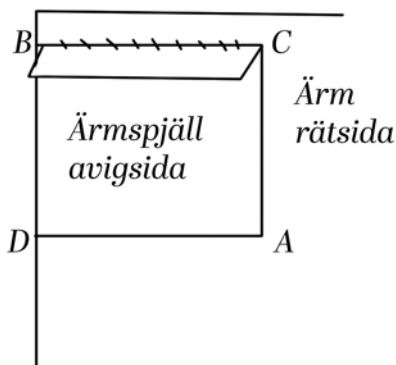
Märk ut sprundet i nedkant av ärmen (2) - detta ska vara 9 cm från kanten. Ärmspjället sys med fällsöm, se sidan 5 för beskrivning av tekniken. Sy med helblekt 50/2 lintråd.

Lägg ärmspjället (3) räta mot räta mot ärmen (2), passa ihop markeringarna. Vik ned ärmspjällets sömsmånsträckan B-C och lägg det 1 cm in från kanten på ärmen. Börja att sy 1 cm in från kanten, avsluta 1 cm från nästa kant. Sy fällstygn, 4 stygn per cm.

Lägg ihop punkt A på ärmen mot A på ärmspjället, sen A-C. Vik ned ärmens sömsmån mot dig och lägg den 1 cm från kanten av ärmspjället. Sy fällstygn på samma sätt som ovan, sy sträckan A-C. Fortsätt sy ärmsömmen sträckan C-E, Börja sy vid E. Klipp bort överflödiga sömsmån, dessa ska vara 2 samt 6 mm för en 3 mm bred fällsöm. Sträckan A-C sys först och fälls mot ärmen. Sträckan B-C fälls åt spjället och kommer då att ligga över den föregående sömmen. Fäll sträckan C-E åt samma håll som denna söm och fortsätt ner till E.

Sprund

På originalet är den främre sprundkanten (E-F) stadkant så att denna inte behövs fällas. Den andra (E-G) sträckan har en smal dubbelvikt fäll - 2 mm bred, sy fällstygn, 6 per/cm. Har du inte en snygg stadkant till den första sträckan så syr du helt enkelt en likadan fäll där. Använd samma tråd som ovan.

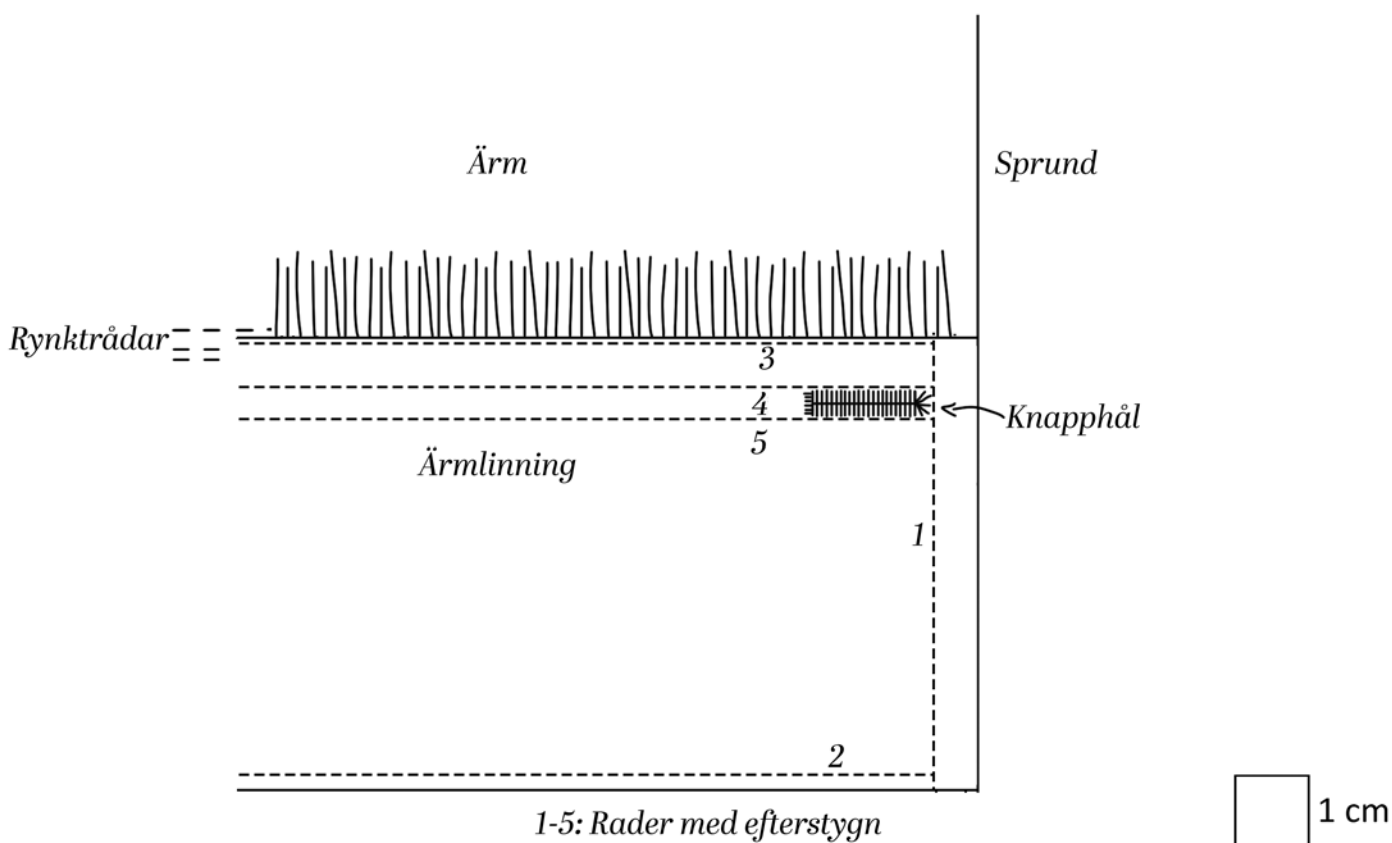
Ärmlinning:

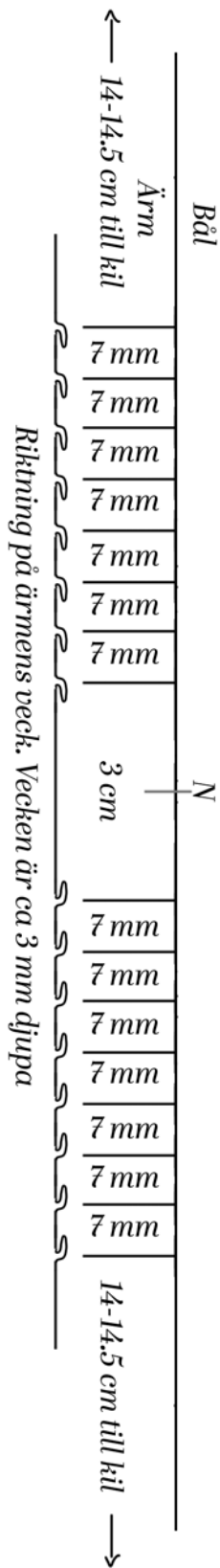
Tag dina ärmlinningar (5) och vik in sömsmånen runt om på båda bitarna och träckla noga. Lägg bort den ena biten. Tag den andra och lägg den mot ärmen med den ena långsidan runt ärmens nedre kant med rätsidan upp på både ärm och ärmlinning. Ärmlinningens vikta nedre kant ska ligga precis nedanför den första rynktråden du sydde så att denna bara precis är synlig på ärmen. Lägg ihop F-F och G-G. Justera rynkorna så att ärmen blir lika lång som linningen, fördela rynkorna jämnt. Träckla fast ärmlinningen noga och sy sedan fast ärmlinningen från rätsidan med små fällstygn, ett stygn per rynka, använd helblekt 50/2 lintråd. Vänd arbetet och vik ärmlinningen på mitten, sy fast den lösa långsidan mot ärmen precis som på framsidan. Sy ihop kortsidorna med kaststygn. Ta bort träckeltrådar samt den översta rynktråden (3:an), lämna den som är precis intill ärmlinningen. Gör den andra ärmen på samma sätt.

Alla efterstygnsrader på ärmlinningarna sys med den vita bomullstråden och alla ska vara 7 stygn/cm. Se diagram nedan för sifferordning.

- 1 - Sy en rad efterstygn längs med kortsidorna, 6 mm in från kanten.
- 2 - En rad efterstygn 2 mm in från den vikta nedre kanten av ärmlinningen.
- 3 - En rad efterstygn 1 mm in från kanten av ärmen.
- 4 - En rad 6 mm in från 3.
- 5 - En rad 4 mm in från 4.

Märk ut knapphålen vid ärmlinningens kortsidor, ett 14 mm långt streck 2 mm in från efterstygnsrad 1, mitt emellan raderna 4-5. Klipp upp och sy knapphål enligt skiss. Sy knappålsstygn, 12 stygn/cm, 2 mm breda. Gör lika på motsatt sida av ärmlinningen.

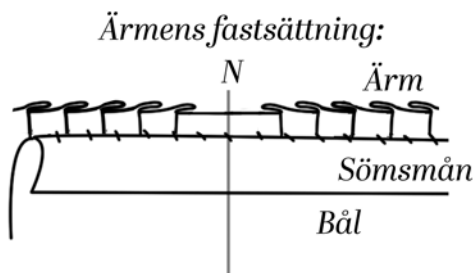
Ärmhål:

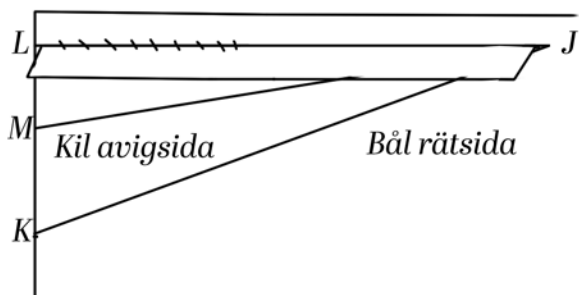
Gör i ordning vecken upptill på ärmen. Det ska vara 8 veck på varje sida om mitten (N) Arbeta från mitten och ut, arbeta från avigan.

Det första vecket ska vara 1,5 cm från mitten, alla andra på 7 mm avstånd, se skissen till vänster. Vecken ska vara ca 3 mm djupa (på originalet varierar det från 3-5 mm) och alltid vara vikta in mot mitten.

Träckla ned vecken. Lägg ärm och bål räta mot räta, mitten på ärmens överkant (N) mot mittlinjen av bålen (N) Lägg ihop punkterna D på bål och ärmspjäll, se även till att punkterna A-A samt B-B ligger mot varandra. Ärmhålet sys ihop med fällsöm vänd in mot bålen, sy med helblekt 50/2 lintråd. Vik ned bålens sömsmån mot dig, denna ska ligga 1 cm in från kanten av ärmen. Börja sy vid punkt D, 1 cm in från kanten (dvs sömsmån) Sy fällstygn, 6 stygn/cm utefter hela axelsömmen, sluta på samma punkt som du började.

Klipp sedan bort överflödigt tyg runt ärmen, bålen ska i det här fallet ha en sömsmån på 2 mm och ärmen 6 mm. Vik först in 3 mm på det borte (ärmen) tyget och vik det sedan över det främre tyget, sy fällstygn. De små vecken på ärmen binds med i fällsömmen. Du bör nu ha en fäll som är ca 3 mm bred.

Kil & sidosöm:

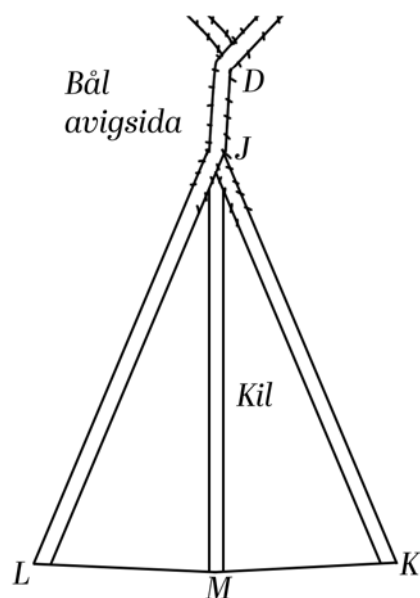
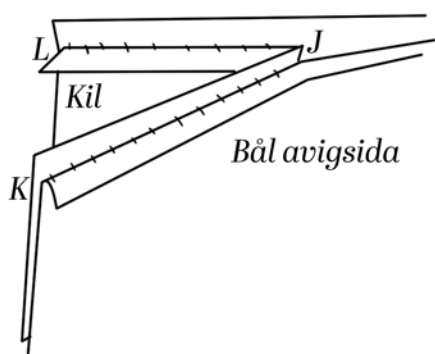
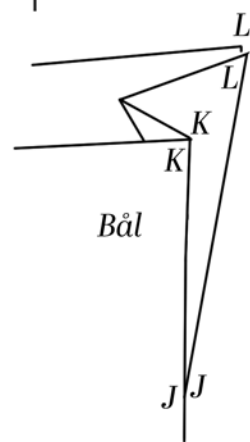
Sy ihop kilarna (6 och 7) mellan J-M med fällsöm, 3 mm bred, 6 stygn/cm så att du får två hela kilar. Dessa sys fast i bålen på exakt samma sätt som ärmspjällen (sidan 6).

Lägg kilen (6/7) räta mot räta mot bålen (1), passa ihop markeringarna. Vik ned kilens sömsmån sträckan L-J och lägg det 1 cm in från kanten på bålen. Börja att sy 1 cm in från kanten, avsluta 1 cm från nästa kant. Sy fällstygn, 6 stygn per cm.

Lägg ihop punkt K på bålen mot K på kilen, sen K-J. Vik ned bålen sömsmån mot dig och lägg den 1 cm från kanten av kilen. Sy fällstygn på samma sätt som ovan, sy sträckan K-J. Fortsätt sy sidosömmen sträckan J-D, Börja sy vid J. Klipp bort överflödig sömsmån, dessa ska vara 2 samt 6 mm för en 3 mm bred fällsöm. Sträckan K-J sys först och fälls mot bålen. Sträckan L-J fälls åt kilen och kommer då att ligga över den föregångna sömmen. Fäll sträckan J-D åt samma håll som denna söm och fortsätt sy till D.

Fäll:

Vik en 7 mm dubbelvikt fäll längs med särkens nedre kant (mot avigan) och sy med fällstygn, 4 stygn/cm, helblekt 50/2 lintråd.

1 cm